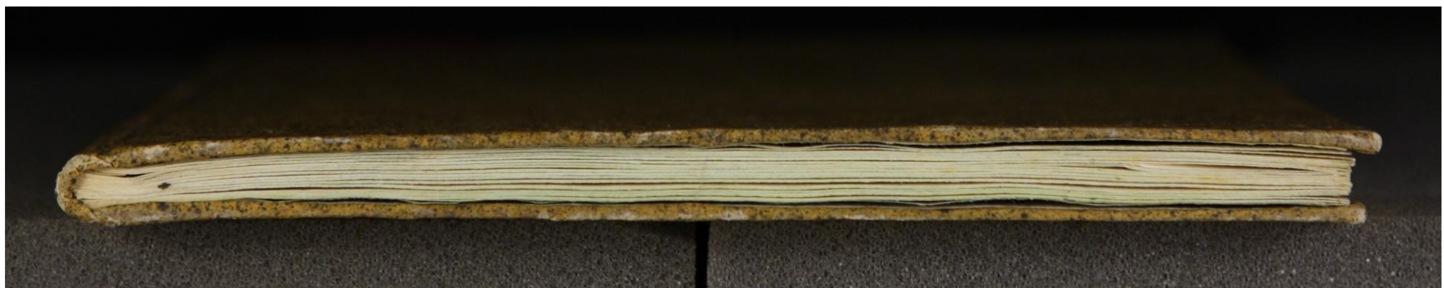
KRAG
DE SOPHIST.
SIMULTIONIBUS

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

ARISTOTELICA ET RAMEA:
DE INSIDIOSIS SOPHISTARVM SIMVLATIONIBVS,
Institutiones Breues:

QVIBVS ADDITVR DISCEPTATIO, *in qua vtramq́; institutionem*

Ad Catholicas de materia & forma artium leges posse referri, demonstratur:

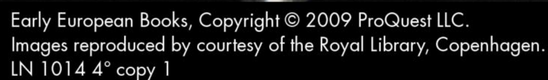
Opera & studio, ANDREAE KRAGII RIPENSIS DANI.

Cum Gratia & Priuilegio Cæs. Maiest.

BASILEÆ,

PER SEBASTIANVM HENRICPETRI.

VIRTVTE ET GENERIS SPLENDORE NOBILI VIRO: DOMINO ABSOLONI IVELL DE MEELGARD: Serenissimo Daniæ & Septemtrionis regi, &c. fidelissimè, proximeq; à secretis & consilijs: fautori suo semper colendo, S.

OMNES ad vnum, colende fautor, qui elegantissimi huius adagij, Δελφικὸν ξίφος, Delphicus gladius, in suis scriptis meminerunt, de rebus, diuersis vsibus inseruientibus, interpretãtur. Erasmus Roterodamus, inter eos qui adagia collegerunt facile primus & veluti coryphæus, id ad eruditionem accommodari posse, confirmat: quam Delphicam gladium appelles licet: quòd in omni ætate, omni vitæ conditione præcipuo sit vsui. Nam bonæ literæ ingeniosis iuuenibus sunt necessariæ: senibus eruditis admodum iucundæ: pauperibus non rarò opes suppeditant: opulentis adiungunt ornamentum: in rebus aduersis solatio sunt: in secundis gloriæ: claro natis genere splendorem augent: obscuro genere natis claritatis initium studiosè conciliant. Quod si à verò non absit, nemo, nisi cui in scirpo nodum quærere & vitilitigationem instituere animus sit, potest mihi iure vitio vertere: si ad Erasmi sententiam respiciens, Rameas de materia & forma artium leges, hoc nomen meruisse profitear: & exẽplis illustribus adductis, quasi αὐτῷ τῷ ἔργῳ demonstrem. Habent enim eæ uarios & multiplices vsus: quorum gratia hoc laudis suo merito obtinent: & præterquam quòd artes verè, iustè, prudẽter, ordinatè constituunt: falsa incertaq;, aliena, ridiculè impropriéq; prolata, & inordinata, à bonarum artium finibus καὶ ταῖς ὁροθεσίαις, suis munitionibus tanquã indagine prohibent: & vt aliena καὶ ἀπροσδιόνυσα excludunt.

Prima lex est κατὰ παντὸς: qua veritas in disciplinis necessaria & generalis solerter καὶ εὐστόχως requiritur: quæque ideo lex veritatis appellatur. Hæc lex vetat, ne quis in ulla arte explicanda infinitam falsi comminiscendi sibi licentiam postulet: nec doctrinam parte alia veram, alia falsam, tempore alio veram, alio falsam probet. Nisi fortè prouerbij, quod mendacem esse memorem præcipit, oblitus, hodie quidem verum dicere, cras falsum, parte alia verum alia falsum, rem esse leuem & ridiculā, Coroebi cuiusdam exemplo, persuasum habuerit. Secunda lex καθ' αὑτὸ lex iusticiæ, qua fines artium regūtur: vt suis quæque terminis & præceptis distincta propria tantùm tractent & vsurpent: aliena καὶ ἐξαγώνια missa faciant. Repudiat itaque hæc lex ab artib. illam temerariā quidlibet in qualibet arte miscendi & confundendi perniciosam licentiam: quæ artes in chimæras & ridiculos centones flagitiosè transformat. Non enim quidquam sit arithmeticum in Geometria, neque geometricum in Arithmetica: alioquin illud ἀγεωμέτρητον, hoc ἀνάριθμον erit: & sic sanè de ceteris quoque artibus pronunciandum est. Tertia lex est καθ' ὅλου πρῶτον: vt omnia in artibus propriè enuncientur: generalis affectio in genere, specialis in specie doceatur. Hac lege arcetur ab artibus tautologia illa odiosa, quæ eadem affectio, tanquam crambe bis cocta sæpius iteratur, quæ dicta semel tantundem esset profutura. Hæc tamē vt occultior sic importunior est, cum eadem doctrina vario aliquo tractationis genere distincta repetatur. Et inscientia illa sophistica, hîc etiam reijcitur, in qua affectio specialis generi, vel generalis speciei attribuatur: speciale enim omni generi non conuenit. Quarta lex est de forma & methodo artium: vt natura prius præcedat: quòd additū ijs quæ sequuntur faciat. Quemadmodum verò hæc via est intelligentiæ & accurati cōpendij, cum natura priora & clariora semel præponūtur ad obscuriora suis locis declarandum: sic contraria via à specialibus ad generalia,

via confusionis est, & sophisticæ tautologiæ: quæ hydra vnicæ methodo bellum faciens, hac lege, tãquam Tenedia bipenne, concidetur & conficietur. Sed quorsum hæc inquies? Horsum nempe, vt ijs commonefiant qui in Aristotelis fidem se totos insinuarunt & dediderunt, leges bonarum artium catholicas, non solum in condendis artibus necessarias & vtiles esse: verumetiam in infirmandis & destruendis falsis & insidiosis sophistarum simulationibus æque magno vsui esse: quum, vt venustè dici solet, rectum & sui ipsius & obliqui norma sit. Fatetur bona pars Aristotelicorum, conscientia quadam mentis, licet nonnihil offensæ & infestæ, attamen conscientia oppreßi, aliquid hasce leges conferre commodi in artibus conficiendis: sed in disputationibus & colloquijs de rebus grauioribus magis esse mutas quam pisces: Aristoteleamq́ de Elenchis institutionem (sic enim secundum venerandum senem Ioannem Sturmium de Elenchis tractatus appellari debet: cum is doctrinam vereatur nominare) solum illic sonare & vtilem esse. Horsum itaq; vt dixi prior sermo adcõmodatus erat, vt tam perniciosam & calumnijs, ceu sordibus, commaculatam opinionem à doctorum adolescentium animis euulsam, deleret. Horsum reliqua doctrina tota comparabitur: quæ præterea, oratione probabili consequetur, nõ iniuria de prædictis legibus id pronunciatum: demonstrabitq́; omnes Elenchos tam Aristotelicos quam Rameos, harum legum Elenchos esse: earumq́; auxilio lõgè facilius ijs infirmationem resolutionemq́; posse adduci. Absit tamen vt me patiar deduci ad certandum, an sit Elenchorum institutioni vllus in artibus locus & vsus: cum siue vera sint illa de Elenchis Aristotelica encomia, quod finem habeant vtilem, falsas opiniones exstirpando, veritatemq́; inducendo: siue dubia, mihi in animo non sit hoc loco discutere & exputare. Veruntamẽ quod recepi me facturum expromi nequit, nisi prius explorata & cognita utriusq; philosophi mẽte & sup hac institutione sen-

tentia. Quare placuit ex amborum ſcriptis breuiaria duo ſubducere: & in iis eorum ſententias complecti. Quo peracto, reliquum ſcriptum, quæ fallaciæ ſigillatim ad quas leges reuocandæ & referendæ ſint, pro vt ingenium & tempus ferant, patefaciet & docebit.

Si quis mihi hîc obiecerit quod Ramo ſæpius inter alia exprobratum fuit, Rameæ philoſophiæ ſtudioſis nihil aliud in ore eſſe præter tres voculas, κατὰ παντός, καθ' αὑτό, καθ' ὅλου πρῶτον, ſolo ſilentio haſce inanes calumnias vlciſcar: & mecum in ſolo aliquo loco tectus, tres leges miſeras, & variarum tempeſtatum fluctibus iactatas & agitatas, deplorabo. Iuraui enim & iuro de me patientiam, poſtquam ſenſi doctioribus quibuſdam ſcholas meas contra Lieblerum editas quibus Ramo parentaui propter acerbitatem & intolerantiam animum commouiſſe. Sin verò obſtinatè progrediatur aliquis, nolens ſuo propoſito deſiſtere, antequam audiuerit, quo pacto veriſimile fiat breuia prolixioribus eſſe anteponenda: mox eum ad Plutarchũ in Pyrrho relegabo, vnde per ſimilitudinem & Chreias intelliget magnam amentiam eſſe, cum natura breuiſsimam, facilimamq́ ad omnes omninò quæſtiones viam monſtrauerit, tam ſalebroſos, tam præcipites, tam longos & moleſtos ſinus proſequi. Cyneas Orator, vt ſcribit loco præfato Plutarchus, cum Pyrrhum ad Romanenſe bellum inclinantem cerneret: nactus illum aliquando otioſum in huiuſmodi ſermonem adduxit. Egregii quidem bello Romani eſſe dicuntur, multisq́ bellicoſis gentibus imperare: quod ſi eos ſuperare dii nobis dederint, quid tunc agemus Pyrrhe? ad hæc Pyrrhus, de re haud quaquam obſcura, inquit, ô Cynea percunctaris: neq́ enim barbara nobis neq́ græca ciuitas reſiſtere valeret Romanis ſuperatis: ſed haberemus confeſtim Italiam totam cuius minimè magnitudinem & potentiam te ignorare arbitror. Parumper ergo commoratus Cyneas: enimuerò cum Italiam ceperimus, inquit, quid tum agemus? &

Pyrrhus, nondum mente eius intellectâ, proxima, inquit, Sicilia est, insula felix, ac populosa, quæ capi facile potest ob seditiones ac discordias ciuitatum. Recte dicis, inquit Cyneas: sed an finis malitiæ nobis erit, Siciliam cepisse? Deus modo, inquit Pyrrhus, victoriã præstet: nam hisce veluti præludijs vtemur ad res maximas cõficiendas. Quis enim Lybia abstineat, & Carthagine: quam nuper Agathocles clàm ex Syracusis profectus exigua classe paullò abfuit, quin caperet? his autem victis nullus nobis resisteret hostis. Ita est, inquit Cyneas: constat enim, quod & Macedoniam recuperare, & Græciæ dominari certissimè cum hac potentia licebit: sed victis omnibus, ac subactis, quid faciemus tandem? Pyrrhus ridens, otium inquit, agemus: & quotidiana festiuitate mutuisq; sermonibus lætitiaq; perfruemur. Cum ad hæc Cyneas Pyrrhum adduxisset: at quid vetat, inquit, ô rex, quo minus nũc ista læticia & festiuitate, & otio perfruamur? adest quippe nobis sine labore facultas eorum ad quæ per sanguinem, molestias, & pericula nostra & aliorum peruenturi sumus. Hæc Plutarchus. Sed labor longius à proposito: nunc tempus est vt fidem datam liberem: qua pollicitus sum, me libello edito demonstraturum, leges Rameas omnes in se Elenchos continere: & quod breuiori labore & minori molestia fieri poterit: non esse, cum molestia & periculosa periclitatione affectandum. Ah quid dixi me libellum hunc in publicum editurum! quamprimum enim hoc à me prolatum libellus sensit, aurem vellicauit, monuitq; se non esse demittendum in tam lubricum ac præceps hominum iudicium. Mihi autem cum surdo narraret fabulam, nec locum dari suis admonitionibus perspexit: in memoriam suggeßit splendere in Dania lumen quoddam, Absolonem Iuell, Secretarium Regium summum, qui nõ minorem virtutis quam generis splendorem ceperat: cuius autoritate tectus omnes poßet aduersariorum impetus & impresßiones sustinere. Itaq; cum tua, fautor colende, etiam mihi mul-

tis no-

tis nominibus perspecta & explorata eximia probitas, spem timido clienti faceret, eamq́ quæ ab amicis de tuo in me animo perscribantur, confirmaret: permisi vt patrocinium tuæ probitatis & autoritatis verecundus & supplex oraret: obtestareturq́, vt in cuius nomine liberior apparuisset, in eius autoritate, tutior & constantior acquiesceret. Quamobrem clemens eum, in tuam fidem clientelamq́ suscipe, vt sartus & tectus ab iniurijs conseruetur: sic tibi Musæ Socraticæ nomen æternum: laudesq́, tuæ prosapiæ, æternas precabuntur. Datæ Basileæ Rauricorum ipsis Kalendis Martij: Anni Christi Dei, CIↃ. IↃ. LXXXIII.

T. Obseruandiss.

Andr. Kragius

Ripensis *DANVS*

LIBRORVM ARISTOTELIS DE INSIDIOSIS SIMVLATIONIBVS ſophiſtarum breuiarium.

ARGVMENTVM.

ONSCRIPTVRO mihi ex Ariſtot. de ſophiſtarum inſidijs breuiarium, graues quædam ſollicitudines animum perculſerunt & occuparunt: quæ nullam quietis partem impertiuerunt, donec me eò compulſum ſenſerunt: ut nullum ferè uerbum, nullum exemplum, nullam ordinis immutationem in eo aſperſum iri, niſi ab Ariſt. ipſo prius adhibita fidē dediſſem. Diu enim multūq; fruſtrà ijs ſollicitatus, ut ſaltem ordinem mutare integrum eſſet, repulſam paſſus, in earum uoluntatem me inſinuaui & dedi. Principem inter eas potentiam obtinuit, quæ hac cautione utendum monuit: ne ſub ſpecie ſimulationis Ariſtotelem conuellere, aut per eam cauſſam Ariſtotelicam inſtitutionem de ſophiſtarum inſidijs in hūc locum adducere, uiderer. Hiſce cum fide interpoſita recepiſſem, me de tanto philoſopho iudicium non ſumturum: nedum ulla ratione eius autoritatem aut decreta infirmaturum aut detrectaturum: tandem breuiarium prædictæ inſtitutionis conſcribere eſt permiſſum. In quo ſummatim collectis & ſubductis neceſſarijs: peregrinis tanquam calceorum quos paramus præſegminibus reſectis, quid fuerit ſophiſtis propoſitum ediſſeretur. Quibus ex locis & domicilijs ea petiuerunt media, quæ ad conſequendum propoſitum finem uſurparunt. Et ad extremum quo pacto eorum inſidioſæ ſimulationes ſint euitandæ: ne ijs tanquam laqueis capti & irretiti, nimis ſerò in ipſo facto aut poſt factum conſilia capientes à uerò prohibeamur. Fidem itaq; datam, ut eò felicius ſine dolo malo liberem: Methodum Ariſtotelicam inuiolatam ſeruabo: uerbaq; interpretum, qui meritò Soldurij propter fidelitatem dici merentur, bona fide repreſentabo: omnibus omnem de me conquerendi occaſionem, ne minima quidem perfidiæ data ſuſpicione, præciſurus.

DE FINE SOPHISTARVM.

CAPVT I.

VINQVE conabantur Sophistæ imprimis in disputando consequi: quorum tria sunt rerum & scientiæ: quartum & quintum orationis & sermonis. Aut enim conabantur disputatorẽ cogere ad concedendum contrarium suæ sententiæ & pugnans: aut falsum: aut aliquid contra hominũ opinionem: aut barbarum in oratione proloqui: aut in loquendo ineptire, & in eadem re diutius aberrare. Hi fines græcis nominibus Aristoteli appellantur ἔλεγχος, ψεῦδος, παράδοξον, σολοικισμός, ἀδολεσχία: Reprehensio, Falsitas, Inopinabile, Solœcismus, Nugatio.

Huiusmodi quinque partito officio, sapientiæ opinionem comparare studebãt, & sequi magis eam opinionem quam ipsam sapientiam uidebantur.

De Elenchi, primi sophistarum finis, definitione, & diuisione. Cap. II.

ELenchus est ratiocinatio, qua aliquid efficitur, quod ei, quod propositum est, aut ab altero fuit affirmatũ, sit contrarium.

Sed quia tàm falsò quàm uerè aliorum sententias reprehendimus, factũ est qđ Aristoteles uocabulo Elenchi seu reprehẽsionis generali, usus sit specialiter, pro reprehensione captiosa. Diuiduntur aũt Elenchi in Elenchos παρὰ τὴν λέξιν circa dictionem, ut ὁμωνυμία: ἀμφιβολία: σύνθεσις: διαίρεσις: προσῳδία: σχῆμα τῆς λέξεως: Verbi multiplex potestas: uerborum ambiguitas: Connexio: Distinctio: Accentus: Figura: & ἔξω τῆς λέξεως extra dictionem, ut παρὰ τὸ συμβεβηκός· τὸ ἁπλῶς ἢ μὴ ἁπλῶς: παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν: παρὰ τὸ ἑπόμενον:

μένον: παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν: τὸ παρὰ, τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον τιθέναι: παρὰ τὸ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν: nam fit fallacia re fortuita: notatione partis circumſtantiæúe, & ſimplici conſideratione: ignoratione Elenchi: conſequente: repetitione principij: ex non cauſſa, quaſi ex cauſſa: aut pro una, interrogatione multiplici.

De Elenchis circa dictionem ſeu in verbis.
Cap. III.

I. Ομωνυμία ſeu uerbi multiplex poteſtas, eſt cum pluribus rebus diuerſis eadem appellatio artribuitur: ut,

Quod facere oportet eſt bonum:
Atqui ſæpe vſu venit vt mala facere oporteat:
Ergo quoddam malum eſt bonum: & aduerſa de eodem rectè prædicari poſſunt.

II. ἀμφιβολία ambiguitas uerborum coniunctorum eſt, cum uerborum aut collatione, aut ambigua interpretatione in errorem delabimur: Vt,

Quod quis videt, illud ipſum videt:
Columnam videt quiſpiam:
Ergo columna videt.

III. σύνθεσις compoſitio eſt mendoſa, eorum quæ ſeparanda erant, alieno in loco connexio & coniunctio.

Poßibile eſt eum qui non ſcribit poſſe ſcribere:
Ergo vno & eodem tempore poteſt aliquis cōtradictoria vera facere: ſcribere & non ſcribere:

IV. διαίρεσις diſtinctio, eſt uitioſa in oratione coniungendorum diſtinctio.

Quorumcunq; virum Achilles centum reliquit, illi erant centum & amplius:

At quinquaginta virum centum reliquit:
Ergo quinquaginta sunt centum & amplius.

V. προσῳδία accentus est, cum uariato uocabuli accentu & scriptura, uis quoque & significatio uariata ambiguitatem pariat. Exemplo est uersus Homeri Iliad. 23: ex quo licet, propter mutatum accentum, contrarium sententiæ autoris inferre.

ἢ δρυὸς ἢ πεύκης, τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ
Ergo pars Piceæ arboris pluuia corrumpitur.

V I. σχῆμα τῆς λέξεως figura dictionis est, quando res diuersæ eodem dicendi genere ac forma, propter similitudinem aliquam, exprimuntur.

Valere idem significat quod secare, ædificare:
Atqui ædificare & secare actionem significant:
Ergo valere etiam actionem significat.

Hæ sunt in uerbis insidiosæ simulationes: sequuntur sententiarum seu rerum insidiæ.

De Elenchis extra dictionem: seu in rebus.
Cap. IV.

I. ΠΑρὰ τὸ συμβεβηκός seu rerum fortuitarum atque accidentium est, cum promiscuè accidenti tribuuntur, quæ sunt solius subiecti: & contrà subiecto, quæ sunt accidentium.

Coriscus diuersus est à Socrate:
Atqui Socrates est homo:
Ergo Coriscus non est homo.

II. τὸ ἁπλῶς ἢ μὴ ἁπλῶς à notatione partis circumstantiæue & notatione simplici est, cum id quòd cum cautione & exceptione aliqua uerum sit: ea detracta, simpliciter uerum proferatur.

Indus

Indus est niger: & albus dentes:
Ergo est niger & albus.

III. παρὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἐλέγχου ignoratio Elenchi, cum aliqua earum conditionum quæ in Elencho & contradictione requiruntur, intermissa est.

Duo sunt ad vnum dupla: ad tria non dupla:
Ergo sunt dupla & nō dupla: cōtradictoriaq; sunt vera.

IV. παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν ex repetitione principij est, cum principium seu quæstio non probatur, quod tamen se facturum fidem dedit sophista: sed allatis æque obscuris, aut eodem prorsus per synonimiam repetito, suis uerbis fidem adhiberi postulat. Obscuritatis exemplum est apud Ciceronem (nam hoc loco ab Aristotele nullum adfertur) 2. de Diuinatione: Quid enim, inquit, mea caussa me mones quod non intelligam? Quid igitur me mones? Vt si medicus ægroto imperet, ut sumat,

Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam.

Potius quam hominum more, cochleam dicat?

V. παρὰ τὸ ἑπόμενον ex uitioso consequente est, cum putatur consequens commutari & conuerti cum antecedente sed falsò. Rectè enim sequitur:

Pluit: Ergo humida fiet terra.

Hunc syllogismum si conuertat sophista cōmittet elenchum ex consequente falso:

Terra est humida:
Ergo pluit.

VI. τὸ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον τιθέναι ex non caussa quasi ex caussa fit, quando ἀναίτιον seu non caussa, ex se infert quidem conclusionem, non tamen eam, quæ euertere potest id, quod in quæstione positum erat.

Si aduersatur omninò ortus interitui: etiam cuidam interitui quidam ortus, aduersatur.

At mors quæ uitæ aduersatur est interitus quidam.

Erit igitur vita quidam ortus: & viuere gigni ac oriri: quod absurdum est: & deinde etiam hoc, vitam & animam idem esse.

VII. παρὰ τὸ, τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν ex multiplici interrogatione una facta, est, cum ad plura sophistæ interrogata una responsio adfertur: tum enim semper sophistis cauillandi occasio offeretur: Vt, concessis & positis q̃busdã rebus malis & bonis, si interrogâris sint ne eæ res bonę uel malæ: utrũuis unica respõsione respõderis capieris.

Atq; hæc sunt de primo sophistarum fine Elencho, eius definitione & diuisione: sequitur secundus & tertius finis ψεῦδος καὶ παράδοξον.

De Secundo & tertio fine sophistarum: Falsitate & Inopinabili. Cap. V.

Ψεῦδος falsum est, cum id quod non est, esse affirmatur: aut cum est, esse negatur.

παράδοξον inopinatum est, quod cum sit aut non sit, opinioni tamen hominum repugnat, & non facile creditur. Differunt itaque ψεῦδος καὶ παράδοξον sola σχέσει: subiecto conueniunt. Qđ rebus collatũ unũ & idem ψεῦδος uocetur: intellectui παράδοξον.

Hûc, primo destituti fine, sophistæ confugiunt, ut aduersarium deducant ad tale quidpiam admittendum: quo postea eius apud auditores gratiã extinguant & corrũpant.

De Quarto sophistarum fine, Nugatione Cap. VI.

Ἀδολεσχία nugatio est, cum sophistæ eò aduersarium deferre conantur, ut nugetur: & sibi unam eandẽq; rem,

rem, una eademq; uoce ridiculè probare & interpretari uideatur: Vt, si quis dicat duplum dimidij: bis idem dicit: Nam duplum per se est dimidij. Itaq; qui dicit duplum dimidij, perinde est ac dicat, dimidij, dimidij duplum.

De Quinto sophistarum fine, solœcismo.
Cap. VII.

Σολοικισμὸς solœcismus est, cum sophistæ aduersarium ullo pacto barbarum loquendi genus usum declarant: aut eum ad id patrandum compellũt: Vt, interrogatus quid hoc sit, Tria respõderi possunt, Calliope, Lignum, Coriscus. Verum si aut in fœminino aut masculino genere de Calliope aut Corisco responsum dederis: conclamabit, manibus & pedibus cõplodens, sophista, commissum solœcismum in genere.

Hæc sunt Aristotelis decreta de ijs quæ sophistæ proposita habent: de medijs quorum συμμαχία ad propositum progrediuntur: reliquũ est de modo resoluendi eorũ insidiosas simulationes, ne illaqueati à ueritate excludamur.

De Ratione resoluendi & effugiendi insidiosas simulationes, quid sit: & quotuplex.
Cap. VIII.

NEmini potest dubium esse, cognita uocum interpretatione & notatione, quin λύσις σοφιστικῶν ἐλέγχων solutio sophistarum insidiarum sit explicatio earũ rerum, in quibus uitium seu fraus sophistarum lateat. Quo facto, fallaciaq; indicata sine molestia sophistam libere malæ fidei insimulare poterimus: eumq; in odium traducere, ut amplius negotium nobis minimè facessere aggrediatur.

Duo autem sunt potissimũ λύσεως huius modi: πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ πρὸς λόγον: ad personam, & rem.

Solutio ad personam magis ad opinionem & ad gratiã

auditorum conciliandam, quàm ad rerum obscuritatem eruendam accomodatur. Cum enim sophistam non reapse nostram sententiam impugnare: aut falsum omninò eius syllogismum esse oratione assequimur, monstrata contradictione aut impossibilitate: eum propter suæ artis abusum in odium apud auditores traducimus: idq; hoc præcipuè nomine, quod per caussam ueritatis tàm ijs quàm nobis fumum uendere decreuerat: nosq; dignos in quibus ludos iocosq; exerceret, iudicauerat. Hæc ratio soluendi nullis præceptis tradenda est: sed in singulis artibus tales solutiones generales per contradictionem & impossibilitatem sunt & esse possunt.

Solutio ad rem non solum per contradicentis sententiæ ueritatem, aut per impossibilem sententiam sophistæ fallacem syllogismum indicat: uerumetiam, ipsum nodum Gorgonium resoluendo, patefacit quibus in rebus hæc deceptio & dolus sita sit & unde petita.

Cum itaq; σοφιστικῶν λόγων uariæ sint species ut ex præcedentibus constat: rationes soluendi totidẽ erunt. In quibus rationibus omnibus (cum contrariorum cõtraria sint consequentia: & contraria contrarijs curentur) lex contrariorum tanq; norma Lesbia esse proposita debet: qua duce speciales specialium Elenchorum soluendorum rationes sic delineabuntur.

De Ratione soluendi insidiosas simulationes seu vitia primi finis sophistarum. Cap. VIII.

MVltiplicitas uocis, & orationis Ambiguitas ut confusione errorem & uitium pariunt: sic distinctione adhibita error & fraus tollitur. Si enim tua distinctione assecutus fueris in exemplo prius de multiplicitate uocis allato, uocabulum τὸ δέον *oportet*, in propositione quod

bonum

bonum ſit noſtroq; officio conſentaneum in aſſumtione ſignificare illud quod neceſſe eſt: & promiſcuè ad bona malaq; referri, dubium ſublatum eſt, hydræq; ſophiſticæ ademtum nocendi robur & uirus. Ambiguitatis orationis exemplum ſimiliter à uitio liberatur: ſi quo pacto loquendi forma: *Illud ipſum videt:* uarias recipiat conſtructiones & ſententias in accuſatiuo & nominatiuo poſita, oſtenderis: quarum una uera altera falſa iudicata ſit.

Elencho ex compoſitione occurrendum eſt diuiſione & diſtinctione eorum quæ peruerſè coniunguntur. Multa enim ſeparatim uerè dicũtur, quæ coniuncto ſenſu ſunt falſa. Sic in compoſitionis exemplo ſi de diuerſis temporibus audiri uelis *non ſcribentem poſſe ſcribere*, uera dixeris: ſi de eodem temporis ueſtigio, cõtradictoria & diſſentanea malè dixeris.

Elencho ex diuiſione iniqua compoſitio iuſta obuiam uenit. Diſtingue enim uerſum hunc in aſſumtione conſtitutum πεντήκοντα ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος ἀχιλλεύς. *Quinquaginta virum centum liquit diuus Achilles.* Coniunctis enim omnibus, appoſita uirgula, quæ ſequuntur *quinquaginta*, ſenſus erit: Achilles è uiris centum liquit quinquaginta. Eadem uirgula ſubiuncta *virum*, ſenſum falſum hunc efficiet: E` quinquaginta uiris Achilles liquit centum.

Accentus Elencho medeberis contrario. Si itaq; accentus legitimus abſit eum reſtitue: nothum et illegitimũ contra ſemouendo. His enim mutatis aut uno pro alio repoſitis ſententiæ immutantur. Documento prius fuit carmen Homericum,

ἢ δρυὸς ἢ πεύκης, τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.

Hîc dum legas οὐ ſenſus erit nullam partem piceæ arboris imbre computreſcere. Mutata lectione & pro οὐ repoſi-

to ꝯ sensus erit contrarius: cuius arboris pars quędam pluuia computrescit: quod absurdũ in Philosophia damnať.

Figuræ dictionis Elenchus refutatur, explorata & explicata dicendi formula in qualibet lingua. Nõ enim quia *Valere* idem significat quòd ædificare aut secare propterea semper & omni in loco actionem denotabit eandemq; uim retinebit.

Hoc pacto aduersus Elenchos in dictione siue simplici siue composita itur: reliquũ caput est contra eos qui sunt extra dictionem.

Elenchus accidentis soluitur, si distinctione explicetur alia per se alia per accidens rebus attribui: quibus confusis uitium & peccatum committitur. Quare sophisticè quòd solius accidẽtis est, Socratem à Corisco diuersum esse, substantiæ & subiecto in complexione attribuitur.

Elenchus à dicto secundum quid ad dictum simpliciter resoluendus est similiter separatione eorum quæ confunduntur. Explicato itaq; in exemplo Indum secũdum quid & solis dentibus album: non rectè simpliciter & absolutè album dici, & contradictionem unà sustuleris. Nõ enim sibi contradicunt quod dentes albescant: reliquę partes nigro sint colore tinctæ: nam ad idem non sunt.

Fraus ex Elenchi ignoratione proueniens tolletur, ut præcedens, distinctione. Conare itaq;, oratione tua obtinere aduersarium aliam à te sententiam præ se ferre: & nihilominus utramq; confundere: ut tibi imponat. Sic duò ad unũ collata dupla sunt: ad tria collata nõ sunt dupla: nec tamen propterea contradictoria asseruntur, cùm ad diuersa respectus contradictionem non statuat.

Petitionem principij refutamus negatione. Petito enim ab aduersario principio & quæstione aut iterata uerbis, aut per Synonimiam: responde te non confirmatæ, aut in

dubio relictæ ſententiæ neutiquam fidem adhibiturum: ſed monere aduerſariũ de firmiore probatione. At ſi paullo modeſtior uideri cupis, ſecundum Ciceronem reſponde. Non intelligo. Quod etiã monet noſter Philoſophus 3. cap. 8. Top. οὐ μανθάνω.

Elencho ex uitioſo conſequente reſiſti debet negando aduerſarium legitimè uſum præceptis dialecticis de ſyllogiſmorum conſequentijs: rationeq; abuſus adiuncta: Vt, non eſt ulla conſequentiæ ratio, pluiſſe aut pluere, quia humida ſit terra. Poterat enim alia quauis de cauſſa hanc accepiſſe humiditatem. Nec certè effecto poſito quæuis ſine circumſpectione cauſſa ei aſcribenda eſt.

A` non cauſſa ut cauſſa Elenchus euitatur demonſtrando falſam cauſſam pro uera allatam. Quamuis enim in exemplo propoſito inferebatur abſurdum uitam eſſe ortũ & uiuere oriri: nõ tamen ex ea cauſſa quia anima & uita ſunt unum & idem, ſed ex alijs præmiſsis id cõſequutũ eſt: cum quæſtione ſublata idẽ abſurdũ ex præmiſsis extrueretur.

Elencho qui fit per coniunctionem plurium interrogatorum in unica reſponſione, occurrendum eſt, per eorundem diſtinctionem, & ad ſingula ſpecialem reſpõſionem: ut interrogatorum numerus cum reſponſionibus conueniat. Reſpondendum itaq; in exemplo propoſito non confuſè *Ita* aut *Non*: ſed, diſtinctis interrogationibus, cuilibet parti ſua danda reſponſio: dicendumq; partim eſſe bonas partim malas. Hactenus de Elenchorum reſolutionibus: proximè ſequitur quartus propoſitus ſophiſtæ finis ἀδολεσχία nugatio.

De Ratione soluendi nugationis, quarti sophistarum finis, insidiosas simulationes. Cap. IX.

AD quartum sophistarum finem Nugationẽ, si sophista nos nugari increpitauerit, respondendum est: nõ esse nugas coniunctim obscurè dicta planius expo-nere. Quod enim potentia definitum, aut uocabulum relatiuum significabant obscurè: id definitio & correlatiuũ additum clarius indicat: quod nugari non est sed rei obscuræ lucem addere. Cautio tamen & prudens circumspectio hîc requiruntur: ne in nugationem explicatio dilabatur.

De Ratione soluendi solœcismi, vltimi sophistarum finis, insidiosas simulationes. Cap. X.

CVm perturbando casus, genera, personas, reliquaq; grammaticalia orationis adiuncta, te in aliam à proposito sententiam aut in odium auditorum traducere uult aduersarius: tu contra responde secundum præcepta grammatica: eiusq; errori tuam prudẽtiam opponito. Sic in priori exemplo interrogatus quid hoc sit, suam cuilibet parti responsionem iuxta grammaticorum decreta attribuito.

Atq; hæc breuiter habui ex Aristoteleis fontibus dicere de insidiosis simulationibus, easq; euitandi ratione, secundum sophistarũ fines quos Aristoteles exposuit. Sed quia Aristoteles ψεῦδος καὶ παράδοξον secundum & tertium sophistarum fines, aut cõsilio aut casu neglexit: placuit de industria, rationes eas euitandi, reticere.

P. RAMI

P. RAMI INSTITVTIONIS, DVOBVS *libris comprehensæ, de insidiosis simulationibus sophistarum, breuiarium.*

ARGVMENTVM.

Ost Aristotelicam de sophistarum insidijs institutionem, ut fidem dedi, sequetur Ramea. Rami autem quale nam fuerit super hac re iudicium ex eius scirptis satis est exploratum. Manibus pedibusq; intercesit, ne hæc doctrina de uitijs in artibus locum retineret: quod nullum de uitijs præceptum in uirtutis explicatione sit homogeneum. Immò rectum ipsum index est sui & obliqui: nec uirtutis definitio probanda est, nisi sit hinc etiam manifesta cognitio uitij. Postea tamen permotus utilitatibus quas Aristoteles hic latere arbitratus est: ipsiusq; Aristotelis autoritate, suam de hac institutione sententiam certis distinctam capitibus, scholis coronidis loco inseruit: quæ summatim colligenda & generatim componenda nobis erit: ea stipulata fide, quam in Aristotele seruauimus. Primum itaq; locum, iure suo, definitio Elenchi sibi arrogat: cui proximè adponi uult & debet diuisio Elenchorum. Huius subdiuisiones & membra, postea eadem Methodi lege, per definitiones & exempla, suo loco & tempore explicabuntur. Ad extremum ratio euitandi hos Elenchos capita singula claudit. Atque hæc Ramea methodus: ut natura prius præcedat: si à nobis non solum in tota hac institutione, uerum etiam in singulis capitibus obseruetur, lectoris iudicium esto.

PRIMI LIBRI BREVIARIVM.

QVID SIT ELENCHVS: *& Quotuplex. Cap. I.*

VT alij pulcritudine pulcri sunt: alij uerò fuco tantum quo seipsos fucant: quòd & in rebus inanimis similiter accidit: in his siquidē aliud argentum, aliud aurum est reuera: aliud uero nequaquam sed iudicio tantum sensus apparet, ut lithargyrina & stannea, quæ argentea: & felle infecta quæ aurea uidentur: sic in disputationibus, aliæ sunt tales quales apparent: aliæ fallaces & captiosæ sunt, & uidentur tantum ueræ, διὰ τὴν ἀπειρίαν propter inexperiētiam. Hinc oritur sophistice simulata quidē at nō uera sapientia: & sophistes quæstum faciens è non uera sed ficta sapientia. Vitium igitur logicum appellatur ex illa sophisticę definitione sophisma. Hinc σοφιστικὸν καὶ σοφισματῶδες & ἀπάτη captio: hinc παραλογισμὸς fallax conclusio: hinc παραλογιστικόν, ἔλεγχος σοφιστικὸς, reprehensio sophistica sententiam nostram insidiosè oppugnans & reprehendens: quo etiā nomine liber de logicis uitijs inscriptus est. Ac quamuis Elenchus reprehensionem tam fallacem quam ueram significat: attamen pro captiosa specialiter hîc sumitur, ut prius admonitum est.

Elenchi sunt alij circa dictionem, alij extra dictionem. Qui circa dictionem sunt pro dictionis uarietate multi: alij dictionis simplicis, alij coniunctæ. Simplicis dictionis sunt, insolentia, homonymia, metaphora.

De Elencho inusitatæ dictionis. Cap. II.

INsolentia dictionis impedit rerum intelligentiam & iudicium conturbat: ideo inter peccata problematis statuitur, usitatam dictionem contemnere. Huius uitij exemplum

plum est illud de Sisenna in Bruto Ciceronis. Sisenna autē quasi emendator sermonis usitati cum esse uellet, ne C.Rusio acccusatore deterreri potuit, quominus usitatis uerbis uteretur. Quid'nam istud inquit Brutus, aut quis est iste C.Rusius? Et ille fuit accusator (inqt) uetus, quo accusante Chirtilium, Sisenna defendens dixit quædam eius sputatilicia esse crimina. Tum C.Rusius: Circumuenior (inquit) iudices nisi subuenitis. Sisenna quid dicas nescio: metuo insidias. Sputatilicia quid hoc est? Sputa quid sit scio: tilicia nescio. Maximi risus: sed ille tamen familiaris meus, rectè loqui putabat esse inusitatè loqui.

Atq; in hoc elencho propter obscuritatem dicēdum est, non intelligo: ut hoc Rusiano monemur exemplo.

De Elencho homonymiæ. Cap. III.

HOmonyma hîc dicuntur ipsa uerba, res diuersis nominib. significātia. Hinc in disputatione qui uerborum uim nesciūt fallunt: siue ipsi disputēt siue disputantes audiant: si in eadem oratione dissimiliter idem uerbum intelligatur. Sic Martialis libro secundo de Paullo:

Carmina Paullus emit, recitat sua Carmina Paullus:
Nam quod emas, possis dicere iure tuum.

Aduersus tantam Hydram remedium diuisionis & distinctionis unicum ualebit.

———*Recitat sua carmina Paullus,*

Distingue *sua*, uel quæ fecit uel quæ emit: & ambiguitatem euitasti. Ramo huc refertur accentus uitium: de quo in uitijs Aristotelicis dictum est.

De Elencho Metaphoræ. Cap. IV.

MEtaphora propriè accepto uocabulo est quando ex simili significat simile. Hæc si obscura, inusitata aut lōgius petita uideatur, sæpius disputatores perturbat: quia

oratio

oratio diſputantium debet eſſe perſpicua, & proprijs uerbis, ad explicandum animi ſenſum, compoſita: ut Reipublicę tēpeſtas: patriæ uel urbis ſentina: concionū fluctus.

Hinc ſi turbetur aut offendatur aliquis, ad diſtinctionis auxilium ſimiliter confugiet: ut propria & modificata oratio diuidantur. Sic patebit aliud eſſe tempeſtatis uocabulum de Republica quàm propriè prolatum, &c.

De Elencho Amphiboliæ. Cap. V.

SImplicis dictionis Elenchos, ſequuntur coniunctæ dictionis Elenchi, Amphiboliæ, & Expoſitionis.

Amphibolia eſt ambiguitas orationis: non è uerborum ſignificatione, ſed è ſyntaxi deducta: ut,

Aio te Aeacida Romanos uincere poſſe.

Qua ambiguitate deceptus eſt Pyrrhus, bello aduerſus Romanos ſuſcepto.

Soluitur autem Amphibolia diuiſione ſententiarum: ut homonymia diuiſione ſignificationum.

Aio te Aeacida Romanos vincere poſſe.

Diſtingue uel ꝙ Aeacides poſsit Romanos uincere: uel quod Romani Aeacidem.

Ad hanc fallaciam ex ſententia Rami referēdæ ſunt quę ex compoſitione & diuiſione dicuntur, de quibus tamen apud Ariſtotelem diximus.

De Elencho expoſitionis. Cap. VI.

PEr hanc fallaciam frequenter errare contingit: quia nō rectè exponantur ſecundum propoſitionem termini: ut, ſi nunc habitus, nunc δεκτικοῦ ſuſceptiui uocabula ponantur.

Nulla ægritudo poteſt eſſe ſanitas:
Homo eſt ægritudinis capax:
Homo igitur non poteſt eſſe ſanus.

Videtur

Videtur conclusio syllogistica esse: at fallacia est. Huius uerò caussa est, quia non apta dictione termini exponantur: qui si aptè exponantur conclusio non procedet.

Nullus æger potest esse sanus:
Homo est æger:
Ergo homo non potest esse sanus.

Propositio falsa erit: nec ultra in terminis corrigendis laborandum erit.

In hoc Elencho solutio erit secundũ oppositum: ut prius doctum est: & notiore expositione deterior corrigetur: aut quod inusitatæ, idẽ prauæ orationi, dicetur: *non intelligo.*

De Elencho petiti eius quod erat in principio. Cap. VII.

HAec dicta sunt de Elenchis tum simplicis tum cõiunctæ dictionis: qui Grãmaticæ & Rhetoricæ propriè uitia sunt. Elenchi extra dictionem porrò explicandi sunt: qui Logicæ uitia sunt propria. Hæc sunt aut Inuentionis aut Iudicij. Quæ inuentionis uitia sunt, aut sunt generalia aut specialia. Generalia sunt duo: petitio eius quod fuit in principio, & Redundantia.

Petitio principij est si per ignotiora aut æque ignota disputatio fiat. Manifestißimẽ uerò & statim petitur: quando idem prorsus petitur, ut in synonymis.

Obscuritatis exemplum nobile est apud Ciceronem secundo de diuinatione: quod in Aristotele ad hunc Elenchum allatum est.

Ad hanc itaque fallaciam etiam respondendum est: *non intelligo.*

De Elencho Heterogeniæ. Cap. IIX.

REdundantia seu superuacuum definitur, quo remoto, reliquum nihilominus est perfectum. Redundan-

tię species duę insignes sunt, ἑτερογγένεια καὶ ταυτολογία. Nam superuacuę res ideo est, quia aut aliena est per se: aut si non sit, tamē quia sępius iteratur, iteratione ipsa nihil prodest.

ἑτερογενές, seu alienigenum dicitur quod est diuersi generis à ꝓposito. Huiusmodi etiam est si quid etiam sit ad propositum, non tamen secundum propriam disciplinam: ut, si non medica disputatio uideatur esse medica: aut geometrica quæ non sit geometrica: aut dialectica, nō dialectica, siue uerum siue falsum sit quod concluditur.

ἑτερογγενείας exemplum festiuum est apud Martial. lib. 6.

Non de vi, neq; cæde, nec veneno:
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abesse furto:
Hoc iudex sibi postulat probari:
Tu Cannas, Mithridaticumq; bellum,
Et periuria punici furoris,
Et Syllas, Mariosq;, Mutiosq;,
Magna voce sonas, manuq; tota.
Iam dic Posthume, de tribus capellis.

Ad euitandam ἑτερογγένειαν iubemur arithmetica arithmeticè, geometrica geometricè: ceteraq; similiter suo tractationis genere tractare. Relinquat posthumus Syllas, Marios, Mutios & iudici de rebus capellis respondeat: sic reprehensionem effugiet.

De Elencho Tautologiæ. *Cap. IX.*

TAυτολογία est si sæpius idem dicitur. ἀδολεσχία nugatio est eadem.

Tautologia interdum obscurior est: ut si quis dicat duplum dimidij bis idem dicit: nam duplum per se est dimidij. Itaque qui dicit duplum dimidij, perinde est, ac si dicat, dimidij, dimidij duplum.

Eadem

Eadem uerò apertior est, si cum uniuersale dictum sit, addatur & particulare: Vt, si quis dicat Medicinam esse scientiam salubrium animali & homini. Atq; in hoc toto redundantiæ Elencho dicendum: *nihil ad rem.*

De Elencho τοῦ ἀναιτίου. Cap. X.

COmmunibus inuentionis uitijs expositis: propria singulorum argumentorum ordine exponẽtur. Fallaces enim caussæ & mendaces fingi possunt: Item facta & reliqua argumenta falsa pro ueris assumi possunt.

Falsæ caussæ exemplum est apud Virgiliũ Aeneidos 2: ubi Sinõ falsam caussam equi fabricati & in urbem recipiendi subdolè proponit.

Hanc pro Palladio moniti pro numine læso
Effigiem statuêre, nefas quæ triste piaret:
Hanc tamen immensam chalcas attollere molem
Roboribus textis, cœloq; reducere iussit:
Ne recipi portis aut duci in mœnia posset:
Neu populum antiqua sub relligione tueri.

Aristoteles hunc Elẽchum suo nomine designauit: cuius exemplo sic cogitare posśimus, non factum pro facto: & falsa pro ueris adhiberi cetera argumenta pośse.

De Elencho effectorum. Cap. XI.

EFfecta sæpe uitiosa similiter assumuntur: tanquam ab alijs ꝑfecta causśis. Martialis primo libro de rhetore.

Extemporalis factus est meus rhetor:
Calphurnium non scripsit & salutauit.

Salutare enim quempiam nominatim ac memoriter, extemporalis eloquentiæ effectum nullum est: sed obliuiosi hominis memoriam festiúe Martialis notauit. Sic Q. Fabij res gestæ extenuabãtur ab inimicis, & ouiculæ atq; cunctatoris facta dicebantur, cum essent boni & prudentis imperatoris.

De Elencho subiectorum. Cap. XII.

SVbiectorum uitium frequentissimum est: quod plurimæ artes sibi id uendicant, quod à se alienum esse debet. Sic Rhetores inueniendi, disponendi, ornandi, recordandi, pronunciandi artes suæ disciplinæ subijciunt: cum sit inuentio dispositioq́; dialecticorum: & memoria si quid artis habeat, dialecticæ dispositionis quædam sit umbra.

De Elencho adiunctorum. Cap. XIII.

EX adiunctis frequentior error nascitur: & uidetur ab Aristotele nominatim propositus: hinc enim oritur Elenchus, per accidens. Fit autem quando similiter quidlibet putatur rei & accidenti inesse: id est, subiecto & adiuncto. In hoc autem Elencho nullum habet Ramus aliud quam Aristotelis exemplum: quare illud ex præcedentibus petendum relinquo.

Hinc originem sumit Elenchus τοῦ ἑπομένου, consequentis, nominatim ab Aristotele propositus: pars enim quædam est accidentis consequens. Huius exẽplũ etiam prius explicatum, ibi petendum moneo.

Sed tamen non omne consequens est ex adiunctis: potest enim genus esse: & error par erit: Vt,

Si equus homo est, animal est:
Sed animal est:
Homo igitur est.

Nec fallacia hæc tantum argumenti, sed & argumentationis est: de ea igitur rursus in analysi syllogismorum.

De Elencho oppositorum. Cap. XIV.

OPpositorum locus captiones acriores habet: ac sæpe pro oppositis sumuntur, quę opposita non sunt. Martialis lib. quinto:

Pinxisti

Pinxisti Venerem colis Artemidore Mineruam:
Et miraris opus displicuisse tuum.

Hæc non sunt uerè opposita: & simul fieri, & tamen opus placere.

Ad huius loci captionem attinent ex parte quadam plures interrogationes. Distinctio enim uidetur esse uera, qa attributa sunt contradicentia: at cum generaliter enũciatur utrunq;, non necessariò uerũ falsumq; diuidũt, nec pars altera uerè respondetur: nec confusè responderi potest.

De Elencho comparatorum. Cap. XV.

EX comparatis sunt etiam suæ captiones. Cicero pro Quintio: Quia quod uirum bonum facere oportebat id loquebatur Næuius: credidit Quintius eum qui orationem bonorum imitaretur, facta quoq; imitaturum. Comparantur hîc facta & uerba Næuij in qua comparatione deceptus est Quintius. Sic Martialis disputat à falsis paribus libro 5.

Quod alpha dixi Codre, penulatorum
Te nuper aliqua cùm iocarer charta:
Si fortè bilem mouit hic tibi versus:
Dices licebit beta me togatorum.

Paria uidentur alpha penulatorum & beta togatorum, quia sunt affines alphabeti literæ: cum illa tamẽ primũ, hac secundum aut nihil significemus.

De Elencho coniugatorum & notationis.
Cap. XVI.

COniugata captiosa sunt, sed ferè aliqua generali caussa: ut ambiguitatis. Ouidius 2 de arte amandi.

Aurea nunc verè sunt secula: plurimus auro
Vænit honos: auro conciliatur amor.

Notatio Elenchos frequentes habet. Hinc Ciceronis illud in accusatorem Balbi, in quo erat accusatoris interpretatio indigna respõsione, qui ita dicebat comiter esse communiter, quasi priscum aliquod aut insolitum uerbum, interpretaret. Comes, benigni, faciles, suaues homines esse dicuntur, qui erranti comiter monstrant uiam, benignè, nõ grauatè: Communiter quidem certè non conuenit.

De Elencho distributionis. Cap. XVII.

ELenchus in docendo magnus est, distributionem nullam adhibere ubi sit opus. Quod Sophisma frequens est in logici organi autore, artem logicam initio non distribuente ubi distribuenda esset. Hîc primus est Elenchus non adhiditæ distributionis: secundus est adbibitæ, sed ineleganter: cum aut desit aliquid aut redundet.

Prioris generis exemplum est 5 Aeneidos, ubi, ludorũ genera quatuor proponũtur, classis, cursus, sagittariorum, pugilum: quintum autem postea tametsi non propositum describitur, certaminis equestris. Locus sic est.

Prima citæ teucris ponam certamina classis:
Quiq; pedum cursu valet, & qui viribus audax:
Aut iaculo incedit melior, leuibusq; sagittis:
Seu crudo fidit pugnam committere cæstu:
Cuncti adsint, meritæq; exspectent præmia palmæ.
Ore fauete omnes, & cingite tempora ramis.

Hîc ludos tãtum quatuor poëta proponit, præter quos tamen quintum postea describit: Atqui partitio hæc equites certatores deceperit, qui sibi nullum certamen hac partitione propositum putent.

Secundi generis exemplum, Cicero secũdo de Finibus notauit in Epicuro. Quomodo autem philosophus loquitur? tria esse genera cupiditatum naturales & necessarias, naturales

naturales & non necessarias, nec naturales nec necessarias. Primum diuisit ineleganter: Duo enim genera quæ erant fecit tria: hoc est, nō diuidere sed frangere rem. Qui si diceret, cupiditatum duo esse genera, naturales et inanes: naturalium quoq; duo, necessarias & non necessarias confecta res esset.

Atq; hæc generalia uitia distributionis: specialia sunt & distributionis propria: cum ex toto ad partem aut contrà uitiosè disputatur: ut apud Catullum:

Quintia formosa est multis, mihi candida, longa
Recta est: hæc ego sic singula confiteor.
Totum illud formosa nego: nam nulla venustas,
Nulla in tam magno corpore mica salis.

Hîc uitiosè ex imperfecta partium inductione totum concluditur.

Huc referuntur compositionis & diuisionis uitia: & ea quæ simpliciter & non simpliciter proferuntur. Sed hæ de integro & membro fallaciæ: de genere & specie una est illa insignis fallacia, secundum existimationem, qua fallimur à genere ad species, aut contra differendo. Vt qui scit aliquot species propria scientia & actu, si putet uniuersum & totum rei genus sibi notum esse, fallitur: sed multò sæpius & fœdius fallitur, qui putat, cum uniuersalem scientiam habeat, ideo scientiam sibi propriam & actu adesse. Atqui longe aliud est, libros lectitasse & in ijs uniuersales & generales regulas didicisse: aliud in singularibus exemplis omni genere meditationis exercuisse.

De Elencho definitionis. Cap. XIIX.

DEfinitionis Elenchus primus est, ut distributionis, si nulla sit, ubi esse debeat: quo genere Sophismatis infiniti in disciplinis loci obscuri sunt. Definitio falsa omninò re-

nò reprehenditur. Cicero prima Philippica. Illud magis uereor, ne ignorans uerum iter gloriæ, gloriosum putes plus te unũ posse, quam omnes: & metui à ciuibus quam diligi malis: quod si putas totam ignoras uiam gloriæ. Aristoteles hic duo præcipua uitia notauit, obscurum & superuacuum, quæ tamen communia sunt.

De Elencho testimonij. *Cap. XIX.*

E Testimonijs porro quam multa sint mendacia, quam multiplices errores, quam quotidiana periuria, quid oratio longior exprimenda est? Pro tanto autem uitio non tradenda præcepta, sed uota facienda sunt: ut homines potius ratione & ueritate, quam autoritate & testimonio ad iudicandum moueantur: falsiq; testimonij caussæ ueri testimonij caussis oppositæ uideantur. Verum testimonium sapientia, probitate, beneuolentia testis perpenditur: falsum igitur ignorantia, improbitate, maleuolentia, perpendatur: quoniam omnium Captionum secundum oppositum solutio erit.

SECVN-

SECVNDI LIBRI BREVIARIVM.

De Elencho enunciationis falsæ. Cap. I.

ADhuc inuentionis Elenchi generales & speciales sunt expositi: sequuntur Elenchi dispositionis: ac primum enũciationis ad cuius partes pertinent elenchi singulorum argumentorum: ex ijs enim conficitur enunciatio.

Cum uerò falsa enunciatio pro uera probatur fit hic elenchus sola negatione simplici refellendus.

De Elencho enunciationis affirmatæ & negatæ. Cap. II.

ELenchus hic est cum affirmatio pro negatione aut contra sumitur. Huius exempla notiora sunt in omnibus linguis & artibus: quam ueritas aut patitur aut postulat.

De Elencho enunciationis generalis & specialis. Cap. III.

COmmunis propositio generaliter aut specialiter intelligitur, licet signum generalis aut specialis intellectus nullum sit: Vt, omnes omnium arttum regulæ generaliter intelliguntur quamuis generalis significationis nota in his nulla sit. Dialectica est uirtus bene differendi: de omni dialectica intelligitur: non de Platonis aut Aristotelis dialectica. Quando autem commune nomen specialiter accipiendum sit, usus loquendi & synecdoche tropus rhetoricus docebit: cum genus nempe pro specie sumetur: Vt, sine dubio perdidimus hominẽ magnificeq; uicimus. Generali nomine Cicero Catilinam significauit. Attamen

quia commune nomen nec generali nec speciali nota addita, possit interdum ab alio generaliter, ab alio specialiter accipi: diligenter cauendum erit ne ἀδιοριςία decipiat.

De Elencho coniunctæ & oppositæ enunciationis. Cap. IIII.

ELenchus in enũciatione copulata uix accidit, ad cuius ueritatem partium ueritas, sufficit: at in disiũcta & cõnexa nequaquam sufficit: quare illic sæpe Elenchus committit: uidelicet quãdo in disiũcta non sunt partes uere oppositæ: In connexa non sit necessaria partium connexio. Ad disiunctæ itaq; enunciationis cautionẽ illa in definiendis oppositis notata, hûc sunt adferenda: ut oppositio sit eiusdem & unius, non nominis, sed rei: secundum idem: ad idem: eodem modo: & eodem tempore.

Socrates differit:
Socrates non tacet.

Non est oppositio quia non est eiusdem. Ad coniunctæ enunciationis Elenchũ uitandũ perpendenda sunt ea: quæ sunt in argumentis consentaneis à Ramo proposita: Vt, illud comici: Pamphile si id facis hodie postremum me uides. Hanc propositionem, cum nõ sit partium necessaria connexio, non ausim ueram prædicare.

De Paralogismo syllogismi simplicis. Cap. V.

ELenchus syllogismi paralogism⁹ ꝓpriè dictus: fit ex dispositionis ignorãtia: cum per syllogismũ falsa est deceptio. Ordinis igitur in generibus magna cautio & prouisio esse debuerit: hinc enim paralogismi caussæ sunt in omnibus syllogismorum generibus.

In syllogismis simplicibus & communibus duę sunt fallaciæ

laciæ communes. Oportet enim in omnibus categoricum quendam inesse terminum: & uniuersaliter inesse. Nam ex omnibus specialibus aut negatis nullus communis syllogismus in ulla figura simplici cõcluditur.

Nullus equus est rationalis:
Nullus homo est equus:
Nullus igitur homo est rationalis.

Est ἀσυλλόγιστον: quia propositiones ambæ negantur: & medium nusquam est categoricum. Idem est in reliquis Figuris.

Aliquod animal est irrationale:
Aliquis homo est animal:
Aliquis igitur homo est irrationalis.

Est ἀσυλλόγιστον: quia medium nusquam est catholicum. Idemq; in reliquis, figuris accidit. Atq; hæ omnium specierũ cõmunes Fallaciȩ sunt: singularum propriæ sunt quȩ sequuntur. In contracto syllogismo Rami, nullus est syllogismus assumtione negata: Vt,

Omne animal sentit.
Aliquod animal non est homo:
Aliquis igitur homo non sentit.

In prima specie syllogismi explicati ex omnibus affirmatis aut propositione speciali concluditur ἀσυλλογίστως.

Quod ratione utitur, melius est, quàm quod ratione non vtitur:
Nihil autem mundo melius:
Ratione igitur mundus utitur.

Sophisma & Elenchus est in syllogismo ꝓpter partes omnes affirmatas: assumtio enim affirmata est: & ualet hãc, Mundus est optimus.

E propositione speciali est illud obiectum Diogeni.

Quod non amisisti habes:
Cornua non amisisti:
Cornua igitur habes.

In propositione uitium est: nam si sit uniuersalis falsa est: si specialis ἀσυλλόγιστον facit. Valet enim hanc, Cornua habet, quisquis ea non amisit.

In secunda specie syllogismi explicati, nullus fit syllogismus è propositione speciali uel assumtione negata.

Aliquod animal est equus:
Omnis homo es animal:
Homo igitur est equus.

Fallacia fit è propositione speciali. In sequenti uerò exemplo ex assumtione negata.

Omnis homo est animal:
Nullus equus est homo:
Nullus igitur equus est animal.

De Paralogismo connexionis. *Cap. VI.*

CONnexis quibusdam syllogismis, quamuis non congruentibus ad constantiam speciemq; doctrinæ, multum tamen utimur. Vtile est igitur admonere, inconstantes eas cõclusiones esse, quales sunt in utroq; modo.

Primus igitur modus est ἀσυλλόγιστος: cum tollitur antecedens ut tollatur consequens. Terentius in Adelphis:

——Dem: Ceterum
Placet tibi factum Mitio? Mi: non si queam
Mutare: nunc cum non queo, æquo animo fero.

Quamuis autem falsa non sint omnia huius generis exempla: ijsdem tamen uestigijs falsum effici concludiq; potest: quare negliguntur in Dialectica huius generis exempla. Proprium enim syllogismi est, certam dispositionem & nunquam fallentem præscribere: ut antecedentibus positis

positis consequentia necessario concedenda sint. Vitium autem hoc exemplo concluditur.

Si arbor equus esset, viueret:
Sed arbor equus non est:
Non igitur arbor viuit.

Propositio assumtioque uerę sunt: complexio autē falsa.

Rarum est uitium connexi ex cōsequentis assumtione: incidit tamen aliquando. Ouid. 4. Metamorphoseos argumentatur.

Quem si cura deûm tum certa vindicat ira:
Ipse precor serpens in longam porrigat aluum.
Dixit, & ut serpens in longam tenditur aluum.

Ratiocinatio igitur Ouidij sic habet:

Se dij statuerunt vindicare Cadmum fiat serpens.
Sed fit serpens:
Ergo dij statuerunt vindicare.

Fallax autem est ista conclusio: dic enim:

Si arbor equus esset, viueret:
Sed viuit arbor:
Ergo equus est.

Veris partibus: complexio falsa efficitur.

De Paralogismo disiunctionis.
Cap. VII.

NIsi partes omnes distinctionis affirmentur secundus modus distinctus fallax erit.

Aut duo poterunt, aut unus non poterit:
Sed vnus non poterit:
Ergo duo non poterunt.

ἀσυλλόγισον est. Sic etiam in negantia copulationis est ἀσυλλόγισον, si tollatur ut retineas,

Homo non & leo eſt, & equus:
Sed non eſt equus:
Ergo eſt leo.

Propoſitio & aſſumtio ueræ ſunt: complexio falſa.

De Elencho methodi. *Cap. VIII.*

CVm oratores, poëtæ & philoſophi aliquid ὕστερον πρότερον poſterius prius perſequantur, ὑστερολογίαν ſummam methodi dogmaticę & didaſcalicę fallaciam faciunt: quę cognitionem & iudicium longioris diſputationis impediat & fallat. In hac uerſatur imprimis petitio quęſtionis cum progrediatur ab obſcurioribus explicatio.

Vitium etiam τῆς ὑστερολογίας maximum eſt: cum procedatur à ſpecialibus ad generalia: tum enim neceſſe erit ἀδολεσχίαν καὶ ταυτολογίαν incidere. Neceſſe enim eſt, aut uniuerſalia prius dicere aut idem ſæpius dicere.

In eodem ὑστερολογίας uitio eſt, partes non eodem ordine perſequi, quo propoſueris: obeſt enim perſpicuitati plurimum, cuius tamẽ cauſſa ordo & diſpoſitio laudatur: in quod uitium Cicero pro Deiotaro incidit. Reliqua pars ait, accuſationis duplex fuit: una, regẽ in ſpeculis ſemper fuiſſe, cum à te animo eſſet alieno: altera exercitum eum contra te magnum comparaſſe. De exercitu dicam breuiter ut cetera. Hîc partem poſteriorem priore loco exequitur.

Sic itaq; ſummatim, quæ Ramus de generalibus & ſpecialibus ſophiſtarũ inſidijs & fallacijs habet, ſunt collecta.

DISCE-

DISCEPTATIO, IN QVA, VTRAMQVE *institutionem Aristotelis & P. Rami, de insidiosis simulationibus, ad quatuor catholicas de materia & forma artium leges, commodè referri posse, demonstratur.*

ARGVMENTVM.

SVbduxi hucusq; quæ nostris philosophis de insidiosis simulationibus necessaria aut utilia uisa sint: reliquum est ut fidem faciam omnes tàm Aristotelis quàm Petri Rami simulationes, sine crimine, posse, ad quatuor illas de materia & forma artium leges, reduci. Facto itaq; initio ab Aristotele, probabilibus, meo iudicio (si quid ego iudico) rationibus assequi conabor, omnes in genere insidiosas simulationes ab Aristotele & institutas & obseruatas contra leges bonis artibus præfinitas peccare. Dehinc finibus sophistarum quinq; ordine in manus sumtis, contra quam legem speciatim & maximè quilibet eorum pugnet expromam: idq; non aliunde, sed ex ipso Aristotele adductis exemplis testatum faciam. Atque hæc meæ disceptationis pars prima erit. Altera pars itidem Rami ordine Rameos Elenchos ad nostras leges reducet: exemplisq; inibi repertis illustrabit: ut tandem conspicuum fiat & apertum nihil esse harum institutionũ in alter utro nostrorum philosophorum, quod quatuor legum imperio nõ sit deditum: & mandatis stet. Quæ ut eò fœlicius & facilius lector beneuolus assequatur, monitum eum uelim, identidem ad præcedentem utriusq; autoris institutionem esse respiciendum: indidemq;, quæ breuitatis caussa sunt omissa, petenda.

Multa siquidem hîc dicenda repeti, lex καθ' ὅλȣ πρῶτον uetat.
Omnia uno loco coniungi Methodi ἀκρίβεια.
æqui boniq; non facit.

DISCEPTATIONIS PARS PRIMA, DE SOPHISTARVM QVINque finibus ab Aristotele institutis & collectis. Cap. I.

DVM aduersario fallacias machinantur & struunt sopstistæ & insidiatores, quinq; potissimũ proposita ex Aristotelis obseruatione habent: quorum etiam euitandorum ipse rationes satis copiosè persecutus est. Ego ad tanti philosophi imitationem (si magnis componere parua licebit) minori cum molestia eos effugiendi & eludendi uiã monstrabo: prius tamen hoc iacto fundamento, omnes istos fines contra leges axiomatum necessariorum, quæ etiã sunt bonarum artiũ leges, peccata & uitia censendos & habendos. Neminem existimo esse uel defunctoriè in Aristotele uersatum, qui non ex multis locis cognouerit omne axioma necessarium debere esse κατὰ παντὸς, καθ᾽ αὑτὸ, καθ᾽ ὅλου πρῶτον, de omni, per se, uniuersaliter primum. Id cum obturatis auribus sophistæ tanquam Syrenarum cantus prætereant: falsa, aliena, impropria reponentes, quemcunq; tandem suorum finium in animo habeant contra axiomatum prædictas leges labuntur. In ijs autem quæ sibi proposuerunt nihil uerum, homogeneum, propriè dictum astrui & adferri non est hîc locus confirmare: singulatim enim de ijs in sequentibus erit disceptandum. Nunc satis erat monuisse sophistarum quinq; fines cum necessarij axiomatis conditionibus & legibus pugnare.

Cap. II.

ELenchum primum sophistarum finem diuisit Aristoteles in Elenchos speciales circa dictionem & extra dictionem.

ctionem. Ego quod huic inſtituto magis congruit Elenchos diuido ratione effectorum, in Elenchos qui peccant aut contra ueritatem, aut iuſticiam, aut prudentiã: cũ nulla harũ ſpecierũ ſit, quam in aliquã iſtarũ legũ trium aut fortaſsis in plures una peccare, non ſim demonſtraturus.

Cap. III.

I. ELenchus Homonymiæ peccat contra legẽ κατὰ παντὸς. Reſponde itaque ad exemplum Ariſtotelicum: *oportet* non accipi generaliter in propoſitione aut aſſumtione: qua re aduerſarius fucum fecit ſic id accipiẽs & inde concludens ac ſi κατὰ παντὸς fuiſſet poſitum. Non enim omne quod facere oportet bonum eſt: cum ſæpe mala facere oporteat. Quare propoſitio peccat in legem κατὰ παντὸς.

II. Vt Homonymia propter unius uocabuli ambiguitatem, per legem κατὰ παντὸς reprehenſionem ſubibat: ſic ambiguitas uerborum coniunctorum & orationis eandem pœnã ſuſtinebit. Quis enim confirmare præſumet κατὰ παντὸς & ſimpliciter dictum: *Quod quis videt illud ipſum videt?* cum ſimpliciter & uniuerſaliter acceptum, tam de columna uiſa accipi poteſt, quam de homine columnam uidente. Etenim *illud ipſum non* magis accuſatiui quam nominatiui caſus explicare licet.

III & IV. Compoſitio & Diuiſio cum propter ambiguitatem in loquendo Elenchos pariant: eodem remedio quo Amphiboliæ Elenchus reſoluuntur & curantur. Compoſitionis exemplum eſt: poſſe non ſcribentem ſcribere. Quod ſi κατὰ παντὸς aliquis acceperit omninò & quouis modo uerum eſſe, longè à ſcopo aberrat. Neutiquam enim cum ueritate prius id conſonum erit, ut qui non ſcribat hoc temporis ueſtigio, eodem tamen ſcribat: quã contradictoriorum pugna fuerit mitigata & in amicitiam im-

mutata. Quare uide sis ne hoc κατὰ παντὸς dictum existimes: sunt enim diuersa hîc tẽporis momenta perpendenda: postea nihil erit quo offendâris. Diuisionis exemplum est: Quinquaginta uirum centum liquit diuus Achilles. Id κατὰ παντὸς & sine omni discrimine locutionis uerum esse quicunq; concesserit: necesse habet unà concedere, non magis ueritati cõsentaneum esse, Achillem è centum uiris liquisse quinquaginta, quam è quinquaginta liquisse centum. Quod rerum natura reclamante proferri extra controuersiam est. Tutius itaque enunciatur carmen hoc non esse κατὰ παντὸς & quacunq; loquendi formula prolatum, uerum: sed uirgula, post *quinquaginta*, posita, ut significet Achillem è centum uiris liquisse quinquaginta.

V. Accentus Elenchus Homonymię tam similis est, q̃d etiam eodem quo Homonymia remedio disipetur. Si itaque indifferẽter οὐ accipias in exẽplo ab Homero desumto nũc hæc nũc illa interpretatio conueniet: uidebiturq; huic Homerum dixisse nullam partem piceæ arboris corrumpi imbre: illi uerò, aliquam partem piceæ arboris computrescere. Quod cum dolum faciat, non potest carmen Homericum κατὰ παντὸς intelligi: sed specialiter, in qua sententia uerum est: nullam partem piceæ arboris imbre computrescere: legendumq; est οὐ quod negationem significat, non οὗ cuius.

VI. Elenchus Figuræ dictionis refertur ad legem καθ' αὑτὸ. Nam cum res diuersæ eodem dicendi genere ac forma propter similitudinem aliquam efferantur: dicendi hęc forma, in una re homogenea, in altera heterogenea erit: nec quod per similitudinem uerum est, confestim simpliciter & ubiq; uerum erit. Absurdè itaq; dicitur, *Valere* significat actionem, quod aliquando simile aliquid aut idem significet: cum ædificare. Hîc enim homogenia quędam est: illîc

illic heterogenia. Poteſt tamen, & hîc Elenchus, propter Homonymiam, ad legem τῶν παντὸς traduci.

Cap. IV.

SIc fallaciæ quæ Ariſtoteli ſunt circa dictionẽ ad legem τῶν παντὸς & καθ' αὑτὸ examinatæ infirmantur: reſtant eæ quę ſunt extra dictionem.

I. Nulla habita inter adiuncta & ſubiecta differentia: ſed uiciſſim quæ alterius propria ſunt alteri attributa, legem τῶν παντὸς uiolatam arbitror. Cum enim dicatur Socrates diuerſus à Coriſco, non ſtatim id τῶν παντὸς dicitur: quaſi generaliter id audiendum eſſet: ſed ſecundum quid & ſpecialiter: puta, propter ea quæ utriq; adhærent adiuncta. Hinc qui τῶν παντὸς id accipit in prædictam legem incurrit: hominemq; ſingularem ab alio ſingulari omnibus modis tam ſubſtantia quam accidentibus diuerſum eſſe, falſus credit.

II. Elencho à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter occurritur lege κατὰ παντὸς: quod exemplo Ariſtotelis apertum eſſe poteſt. Cum enim Aethiops ſecundũ partem aliquam dicatur albus, utpote propter dentes, abſurdè ſophiſta illum τῶν παντὸς & totum album pronunciauerit. Non enim ferri poteſt, ſpecialiter dicta generaliter accipi & explicari: ſed non minus peccat qui habita cognitione ſpeciali, generalem ſibi arrogat: quam qui ex generali, ſpeciales omnes ſibi attribuit.

III. Ignoratio Elenchi, ad propoſitionum oppoſitarũ Elenchum pertinet: peccatq; in legem τῶν παντὸς: & fit cum oppoſita falſò dicuntur, quæ oppoſita non ſunt. Exemplo eſſe poteſt hæc oppoſitio falſa in qua, duo dicuntur dupla ad unum, non dupla ad tria: quę nemo iure contradicentia oppoſita dixerit: quia partes non ſunt τῶν παντὸς, uerè &

respectu eiusdem oppositæ: quod tamen in oppositis requiritur.

IV. In fallacia petiti principij, quando propter obscuritatem fraus existit, detrectatur iudicium legis καθ' αὑτὸ: cum uocum obscuritas à declaratione, quæ fieri debet, per uerba aperta & nota, sit heterogenea. Animaduertendum itaq; ex sententia huius legis in medicũ erit, qui uerbis obscuris & inusitatis imperet ægroto, ut sumat.

Terrigenam, herbigradam, domi portã, sanguine cassam,

potius quam hominum more cochleam. At si uitium petiti principij existat quod idẽ omninò repetatur, ut in Synonymis: legis καθ' ὅλου πρῶτον sententia seria offenditur. Nam id quod semel dicendum esset & generaliter, sæpius & specialiter repetere, nihil aliud est quã legẽ καθ' ὅλου πρῶτον antiquare.

V. Quod per consequentis fallaciã decipit, καθ' ὅλου πρῶτον non est: sed occulta & subdola fraude infectum. Hoc enim quod sua natura conuerti nequeat, fraudulenter & ad fucum faciendum conuertitur: ut rectè sequitur.

Pluit: Ergo terra fiet humida.

Conuersio consequentis falsa erit:

Terra humida est: Ergo pluit.

VI. Elenchus non caussæ ut caussa peccat in legem κατὰ παντὸς: quod falsa caussa pro uera reposita, apertum sit ueritati contrarium uitium. Non enim uera caussa est absurdæ complexionis, uitam esse ortum & uiuere oriri, hęc absurdum axioma: anima & uita sunt unum: sed ex alijs caussis in antecedente positis id consecutum est.

VII. Secundum plures interrogationes Elenchus est legis κατὰ παντὸς. Cum enim aduersarium simpliciter et uerè, de una eademq; re interrogare persuasum habemus, & ipse nihilominus nec de una re sola, nec de multis, conditioni-

tionibus æquis interroget, fallimur: & ſimplicem reſponſionem adferentes ridemur. Id euidens & confirmatum erit hoc exemplo, in quo propoſitis rebus multis tam bonis quam malis, interrogatio inſtituatur: ſint ne res illæ bonæ an malæ. Qui imprudens reſponderit eſſe bonas, aut malas à uero aberrat. Non enim in diſtinctione iſta, ueritas à falſitate ſeparatur: quamuis attributa ſint aduerſa, utrumq; enim generaliter enunciatur.

Cap. IV.

Ψεῦδος καὶ παράδοξον cum ſola χέσει differant: unum enim idemq; reſpectu rei dicitur ψεῦδος, intellectui comparatum παράδοξον ſeu inopinabile, utrũq; contra legem κατὰ παντὸς eſt. Siue enim ꝓ uero aſſerueris quod uerum non eſt: ſiue uerũ inficiatus fueris legem κατὰ παντὸς offenderis.

Cap. V.

SOphiſta ſeu diſputator unam eandemq; rem ſępius repetens, quo pacto ſit conuincendus & ab errore expediendus cap. 9. lib. 1. Rameorum Elenchorum docebit & patefaciet: Ramo enim magni momẽti res, nugationem euitare, uidetur.

Cap. VI.

SI Sophiſta Solœciſmum commiſerit aut te eò deturbare conſtituerit, confuge ad legem καθ' αὑτὸ: monentem & ſuggerentem arithmetica arithmeticè, geometrica geometricè & grãmaticum ſermonem grammaticè exprimendũ: ſecus facientem pœnã peccato dignam ſubiturũ.

Atq; hæc eſt quæ de Ariſtotelis Elenchis inſtituenda diſceptatio mihi uiſa eſt: unde ſatis eſſe explicatum arbitror, quorſum fallaciæ Ariſtotelis ſingulatim ſint reducẽdæ: & quo pacto emendandæ. Sequitur de Rameis Elenchis diſceptationis pars altera.

DISCEPTATIONIS PARS ALTERA, DE ELENCHIS A' P. RAMO *institutis & collectis.*

LIBRI PRIMI, CAP. I.

VOd prius ex Aristotele docui, sophisticen nihil aliud esse quam contra leges bonarum artium uitium: idem de Elenchis à Ramo institutis à me pronunciari posse, nihil est cur desperem. Nam cum Dialectica P. Rami ad Catholicas bonarum artium leges, quantum fieri potuit, exactissimè conscripta sit: extra controuersiā est, quicquid in Dialectica uitij committatur: id etiam esse legibus, ad quas se dirigit & quibus omne quod habet acceptum fert, esse uitiosum & odiosum. Tanta enim cum obseruantia hasce leges obseruat & ueneratur: ut uel minimo peccato admisso, ad eas tanquam summum & solum magistratum totam caussam deferat: ibiq; pœnas de reo repetat. Quod si uerū, sit, ut mihi nemo inficias ire præsumserit: extra noxam sum dicēdo sophisticen à P. R. institutam nihil aliud esse: quàm, contra leges artium catholicas uitium consilio aut casu patratum. Hoc confirmato quam legem quodlibet uitium seu Elenchus à Ramo obseruatus offendat, exponendum restat & demonstrandum. Elenchorum enim distinctionē antea traditā hîc odiosè repetere nec cōsiliū, nec utile est.

Cap. II.

INsolentiæ & inusitatæ dictioni occurrendū monet Ramus, Ciceronis autoritate fretus, dictione simplici: *non intelligo.* Ego si dialecticum uitium esset, ut, cum omnibus quæ propter dictionem sunt, est grammaticum, responderem:

rem: syllogismum aut formulam loquendi hoc uitio laborantem non esse καθ' αὑτό: cum non sit per se aut homogeneum, inusitatas & insolentes dictiones pro proprijs & usitatis usurpare. Rectè itaq; Cicero etiam in communi uita hanc loquendi formam deridendam censet, in qua crimina dicũtur sputalicia: cum id nec cum populo, nec cum usu, quem docti habent, sit loqui: sed impropriè, inusitatè, peregrino ac alieno idiomate.

Cap. III.

IN Homonymiæ uitio dixi peccari contra legem κατὰ παντός. Responde itaq; ad exemplum:

——*Recitat sua carmina Paullus:*

Id non esse κατὰ παντὸς & omninò generaliterq; uerum: non enim *sua* quocunq; modo, siue ea emerat siue fecerat, recitat: sed *sua* quæ emerat: quod in exemplo latens fucum fecit. Tale est illud de Crœso Lydiæ rege apud Herodotũ lib. 1. qui cum Apollinem de bello aduersum Syrum Persarum regem consuleret, oraculo hoc ambiguo falsus est:

Crœsus Halyn penetrans magnam peruertit opum vim.

Credidit Crœsus cum Halyn Capadociæ fluuium traiecisset, se hostium magnã uim peruersurum: peruertit suam. Hinc igitur deceptus est Crœsus quod oraculum ambiguum κατὰ παντὸς accepit. Non enim uniuersaliter uerum fuit, q Crœsus quamcunq; uellet opum uim peruerteret: sed sub eius simulatione dolus occultabatur.

Cap. IV.

SI Metaphora obscura, inusitata, aut longè nimis petita tibi imponat, dic id fieri inuita lege καθ' αὑτό. Siquidẽ nec fas est nec ullius legis uoluntate permittitur, orationem quę animi index apertè esse debet, obscuris uerbis & heterogeneis constare: cum animi sensa sic, cuius gratia

adfertur,

adfertur, exponere & explicare nequeat. Tempestas itaque de Republ: quamuis seditiones aliaque Reipub. incommoda significat: tamen Ciceroni nimis longè petita & ferè aliena uidetur. Sic urbis & patriæ sentina aliena uidetur.

Verum, si libitum fuerit, licebit hoc etiam loco increpitare & dicere cōmitti peccatum contra legem κατὰ παντός: cum id non sit omninò & uniuersaliter uerum, seditiones Reipub: tempestates dici: sed per similitudinem. Nihilominus prior solutio aptior apparet.

Cap. V.

ERror ex Ampholia impingit, ut notum est, in legem κατὰ παντός. Quis enim cōfirmare in animū inducat, uerè & omninò simpliciter dictū in exēplo antea ꝓlato,

Aio te Aeacida Romanos vincere posse,

Aut Aeacida superaturum Romanos: aut Romanos eū superaturos? Quod cū sustinuerit Pyrrhus, ac sine cothurno, & κατὰ παντὸς de se dictū sibi pollicitus fuerit, se ipsum, ambiguitate deceptus, decepit.

Cap. VI.

EXpositionis elenchus transgreditur legem καθ' αὑτό. Etenim heterogeneum quiddam est si secundum propositionem termini non exponātur: ut in exemplo Aegritudo ponitur tanquam subiectum in propositione: mox idem in assumtione tanquam adiunctum repetitur: quod, subiecti conditionibus subductis & consideratis, heterogeneum & dissentaneum est.

Cap. VII.

DE Elencho petiti principij satis copiosè dictum est, in prima parte disceptationis capite *IV*, unde quod hîc foret dicendum, petendū moneo.

Cap. IIX.

Cap. IIX.

Ετερογγενέιας Sophiſma per legem *καθ' αὐτὸ* corrigẽdum & auertendum eſſe, nemini poteſt dubiũ uideri. Quare oblato exemplo in quo arithmetica geometricè, geometica arithmeticè tractentur: ſine longa deliberatione & circumſpectione pronuncia peccatum eſſe contra legem *καθ' αὐτὸ* iubentem arirhmetica arrithmeticè, geometrica geometricè tractanda: cæteraq; ſimiliter ſuo probationis genere. Reliquat itaq; Poſthumus dicturus de tribus capellis Syllas, Marios, Mutios: niſi pro homogeneis heterogenea adducendi ſibi factam poteſtatem confirmauerit. Sed talis ἑτερογγενέιας reprehẽſio ſeuerior paullo eſt: & in diſciplinis magis quam in communibus & popularib. diſputationibus eſt animaduertenda.

Cap. IX.

Ταυτολογία, tam aperta, quam obſcura, palàm bellum facit cum lege *καθ' ὅλȣ πρώτου*: quæ grauiſsima adiuncta pœna denunciat: nequaquam dicendum aut dictum generaliter aut ſemel: ſpecialiter & ſæpius impunè iterandum. Pœnam inter alias conſtituit cõtemtum: quod iudex ſeu auditor tali quopiam audito cõfeſtim ſit reſponſurus *nihil ad rem*: quod etiam iudicium lex *καθ' αὐτὸ* ſuo ſuffragio ratum faciet. Ne igitur dicito duplum dimidij duplum: nam duplum per ſe eſt dimidij et quod prius dictum erat generaliter, uitioſè ſpecialiter repetitur. Tantum enim diceres, ac ſi diceres, dimidij, dimidij duplum. Sic neq; definiendo Medicinam, dicito eam eſſe ſcientiam ſalubrium animali & homini: cum manifeſtiſsimum uitium contra hanc legem ſit: cum generaliter dictũ *animali* per ſpeciem *homini* iteretur.

Cap. X.

ELenchus τοῦ ἐναντίου peccat apertè in legem κατὰ παντός: quòd falsa caussa pro uera reposita, apertum sit ueritati contrarium uitium. Apagè itaq; te hinc Sinon, qui falsas, fabricati & in urbem recipiendi equi, caussas commentus es: tuq; troiana gens ueris caussis substitutis falsisq; infirmatis & destructis, disceptatore & iudice lege κατὰ παντὸς Sinonem falsitatis conuictũ ad supplicium postulato: equumq; extra portas relinquito. Sic tua ab insidijs Respub. tuta manebit.

Cap. XI.

EFfecta uitiosa & falsa si pro ueris adducantur, fit similiter contra legem κατὰ παντός: quæ ueritatem in rebus omnibus summa cum diligẽtia desiderat. Ridet itaq; festiuè Martialis memoriam obliuiosi cuiusdam hominis ex falsis effectis: quod ei effecta tribuat salutare Calphurnium nominatim & memoriter, quæ tamen ex præposita caussa extemporali eloquentia nequaquam producebantur: cum nihilominus obliuiosus ille homo id sibi persuasum habens, contra legem κατὰ παντὸς pugnauit. Similiter falsò res gestæ Q. Fabij ab eius inimicis extenuabãtur: cum cõtra legem κατὰ παντὸς fuerit, boni & prudentis imperatoris facta, attribuere cunctatori, ouiculæ, aut homini tardo & stupido.

Cap. XII.

Subiectorum abusu quando adiuncta sibi alienũ subiectum uendicant concitatur lex καθ' αὑτό. Etenim quoties ars inueniendi & disponẽdi atq; memoria Rethoricæ subijciuntur, heterogenea eò referuntur quo non spectant: hoc est, lex καθ' αὑτὸ uiolatur. Lex καθ' ὅλου πρῶτον neque sine bile ferre potest, alicuius artis subiectum proprio

loco

loco generaliter explicandum aut explicatum, specialiter uarijs in locis repeti.

Cap. XIII.

STatim de principio *IV* capitis prioris partis disceptationis, quo pacto adiuncta falsa & accidentia uitiosa, iudicanda sint & condemnanda, dixi: quod hîc repeti lex καθ' ὅλου πρῶτον æqui boniq; non facit.

Cap. XIV.

CVm oppositorum specie usurpantur quæ rei ueritate opposita non sunt κατὰ παντὸς non est: quale uitium est in exemplo, Martialis: cum simul colere Mineruã & Venerem pingere: & tamen opus cupere ut placeat non sint uerè opposita: sed simul de uno dici possunt absque omni fraude.

Cap. XV.

QVoties simulatè comparata pronunciantur & usurpantur, quæ comparationem non habent, contra legem κατὰ παντὸς peccatur: quia falsum loco ueri positum est. Qua re deceptus est Quintius falsam uerborum & factorum comparationem instituens.

Sic Martialis, quamuis illudendi caussa, contra legem κατὰ παντὸς comparauit alpha penulatorum & beta togatorum, etsi affines sint alphabeti literæ: cum illa primum, hac secundum aut nihil significetur.

Cap. XVI.

COniugata falsa & solo nomine coniugata etiam trãsgressione legis κατὰ παντὸς adhibentur. Id in exemplo à Ramo allato manifestum fit: ubi secula dicebantur aurea quod auri frequens istis seculis fuerit usus. Nõ enim dicta sunt secula aurea κατὰ παντὸς: & de omnibus seculis aureis bonis pariter ac malis: sed specialiter pro ijs in quibus auri magnus erat usus. Quod si quis ad omnia aurea

ſecula accommodauerit in legem prædictam impingit.

Notatio in eandem legem offendit, cum pro uera falſa adhibeatur. Talis ea eſt quæ à Cicerone deridetur, in qua comiter per cõmuniter ab accuſatore Balbi explicabatur. Ea enim notatio falſa eſt: & à ueritate diſſentit.

Cap. XVII.

QVi non adhibitæ diſtributionis ubi adhibenda eſſet Elenchus eſt, peccatorum contra methodum unum eſt. Non enim, deſiderata diuiſione, rectâ à generaliſsimis per intermedia ad ſpecialiſsima deſcenditur. Hoc itaq; peccatum autori Organi logici uſitatum contra legem methodi peccatum eſt: quando ars logica nuſquam initio in ſuas partes diſtribuatur.

Adhibita diſtributio, ſi propter alicuius membri defectũ, imperfecta ſit à lege καθ᾽ ὅλου πρῶτον reprehẽditur, cuius mãdatum eſt & ſententia, ut partes diſtributionis ita ſe ad totum component: ut cum eo cõuerti & reciprocari totamq; eius naturam ante oculos ponere poſsint: quod nec ſperare nec inuenire uno membro diſtributionis deſiderato & neglecto conceditur. Reprehenſionem itaq; hæc diſtributio non effugiet in qua ludorum genera 4 recẽſentur: cum tamen quinq; poſtmodum explicentur. Nam ſi quis coniecturam cepiſſet aut arbitratus fuiſſet 4 tantummodo fuiſſe in errorem dilapſus fuiſſet, & equites certatores & luſores ſeueriſsimos aduerſum ſe excitaſſet: legemq; καθ᾽ ὅλου πρώτου uiolaſſet.

Adhibita diſtributio ſi propter alicuius membri redundantiam uitioſa ſit, lege καθ᾽ αὐτὸ hoc ulciſcendum duco: cum id inter diſtributionis membra ſe ingerat quod ibi locum nullum, aut negotij nihil habet. Nihilominus exemplum allatum in explicatione huius Elenchi, & ſimilia in legem καθ᾽ ὅλου πρῶτον incurrunt: cui legi uitioſum uidetur, cũ

in ge-

in genere & cum genere species enumerentur. Atq; ad hæc duo adhibitæ distributionis uitia retulero omnes uitiosas disputationes à toto ad partes: aut à partibus ad totũ quocunq; modo institutas. Quas omnes enumerare non minoris est laboris quam ingenij.

Cap. XIIX.

DEfinitionis Elenchus primus est, ut distributionis, cõtra legem methodi: si nulla sit ubi esse debeat.

Definitio omninò falsa per legem κατὰ παντὸς reijcienda est: idq; Ciceronis exemplo qui definitionem gloriæ per timorem deridet: cum contrarium ad gloriam uerius pertineat, ab omnibus adamari & coli.

Duo illa uitia quæ in definitione ab Aristotele, & postea à Ramo sunt animaduersa, obscuritas & superuacuum contra legem καθ' αὑτὸ sunt: Cum tam obscurum quam superuacuum ad definitionem, cuius officium est rem declarare, sint heterogenea.

Cap. XIX.

TEstimonium mẽdacio & falsitate commaculatum lex κατὰ παντὸς explodit: & in eius locum testimonium sapientia, probitate, ueritate ornatum & munitum subrogandum edicit.

LIBRI SECVNDI.

CAP. I.

ALSA enunciatio primam ſcientiæ notam κατὰ παντὸς offendit: ut merito ſimplex ignorantia nominetur hic Elenchus: magnaq; nobis conſideratio adhibenda erit ne ab ea fallamur & decipiamur.

Cap. II.

CVm enunciatio negata pro affirmata & contra aſſumatur, falſum pro uero ſumitur: etſi id interdicat lex κατὰ παντός. Quare affirmatum affirmatè, & negatum negatè ſumito: & legi conciliatus eris.

Cap. III.

IDem elenchus eſt cum generale axioma ſpeciale interpreteris: & contra: ut, ſi quis hoc axioma ſpecialiter interpretaretur, dialectica eſt uirtus benè diſſerendi: de ſola Ariſtotelis dialectica, quia generale ſignum non ſit additum: aut hoc generaliter, perdidimus hominem, de omnibus plebis Romanæ hominibus, non de ſolo Catilina, in legem κατὰ παντὸς ueritatis obſeruantem incurreret. Poteſt etiam & hîc poni Elenchus legis καθ' ὅλου πρῶτον: quod ea quæ generaliter dicenda & audienda eſſent, ſpecialiter dicantur & audiantur: & contra.

Cap. IV.

ELenchus propoſitionum diſiunctarum cum ſimulatione quadam & ſpecie oppoſita, pro ueris adhibentur Elenchus legis κατὰ παντὸς eſt. Vero itaq; de oppoſitis præcepto allato falſitas euaneſcit: Vt,

Socrates diſſerit:

Socrates non tacet:

Non eſt oppoſitio quia non eſt eiuſdem: quod lex κατὰ

παν-

παντὸς tradens opposita debere esse eiusdem, secundum idem, &c. requirit.

Elenchus propositionum connexarum similiter est, in legem κατὰ παντὸς: ut, in exemplo:

Pamphile si id facis hodie postremum me vides,

Peccatum contra legem κατὰ παντὸς est: cum non sit necessaria in hisce partibus connexio: quod tamen lex κατὰ παντὸς in propositionibus connexis requirit.

Cap. V.

QVando nulla in Syllogismo pars est categorica peccatur in legem καθ' αὑτό: cum perpetuæ negationes in Syllogismis sint heterogeneæ: loco tamen homogenearum affirmationum ponantur. Exemplum itaq; quo concluditur nullum hominem esse rationalem per argumentũ à disparatis *equus*, ἀσυλλόγιστον est: & in legem prædictam peccat.

Syllogismus in quo omnes antecedentis partes sunt particulares lege καθ' ὅλου πρῶτον reijciẽdus est, cum καθ' ὅλου πρῶτον non sit pro generali parte specialem poni. Reijciendum itaq; exemplũ in quo concluditur aliquem hominem non esse rationalem, quod aliquod animal non sit rationale: fiunt enim omnes partes particulares: & illegi imè pro generali speciale ponitur. Nec alia ratione infirmandi & refutandi speciales cuiuslibet figuræ elenchos opus est: q̃ per hasce duas leges. Quare per legem καθ' αὑτὸ nullus erit syllogismus contractus cuius assumptio negetur. Nullus erit in prima specie syllogismi explicati, ex omnibus affirmatis per legem καθ' αὑτό: aut propositione speciali, per legẽ καθ' ὅλου πρῶτον. Nullus in secunda specie explicati fit syllogismus à propositione speciali uel assumtione negata: specialis enim propositio contra legem καθ' ὅλου πρῶτον est: assumtio negata cum lege καθ' αὑτὸ pugnat.

Cap. VI.

Cap. VI.

NOn fuit in Syllogiſmos conexos à uera forma diſcedentes auſterus iudex Ramus: cum eorum quidam extra ueram formam certi aliquid cōcludant. Sed quia iiſdem ueſtigijs ſœpiſsimè falſum elicitur & concluditur: & de Syllogiſmis præceptorum proprium munus ſit, ut ſint κατὰ παντὸς certamq; & nunquam fallentem diſpoſitionē præſcribant: hoſce Syllogiſmos cōtra legem καθ' αὑτὸ peccare arbitror qui aliud quam in pceptis imperatur faciun: nec eorum exempla imitanda. Exempla uerò tam uerorū Syllogiſmorum quàm falſorū ubi à pręceptis diſceſſum eſt legi poſſunt in Elenchis Rameis.

Cap. VII.

QVando una diſiunctionis pars negatur in ſecundo modo: itidem legis καθ' αὑτὸ Elēchus eſt: cum in propoſitione ſyllogiſmi diſiuncti ſecundi modi (ut ex definitione notum eſt) nullus ſit locus negatis.

Cap. IIX.

LEx Methodi tribus uerbis cōprehenſa eſt: *natura prius præcedet:* quam nemo impunè uiolauerit. In omnibus itaq; noſtris actionibus, corpore & animo nobis incumbēdum erit & cauendum ne in legem tam ſeueram & argutā offendamus. Vt enī Methodus omnium logicarū uirtutū illuſtriſsima eſt: ſic Elenchus Methodi omniū grauiſsimus eſt, & periculoſiſsimus: maximaq; pœna perſequēdus.

Veritas odium parit.

Librarij errata grauiora haud grauatim lector beneuole, hac imitatione corrigere rogaris.

Pagina 2 linea 29 in Epiſtola lege aditum pro additum Ibid. ultima pagina linea 3 confirmaret. 18.23. tribus capellis. 62.27 adhibeto.

